

---

titel	Een gesprek dat nodig op gang moet komen
ondertitel	<i>Oliver O'Donovan over homoseksualiteit en ethiek</i>
auteur	Prof. dr. Gerard den Hertog
achtergrond	CGK, hoogleraar Theologische Universiteit Apeldoorn
bron	Soteria, december 2010
jaartal	2010
thema	

Inleiding of samenvatting inhoud artikel

In het artikel wordt de visie van de Engelse theoloog Oliver O'Donovan op homoseksualiteit besproken. Hij verzet zich tegen de main stream in de westerse cultuur rond dit onderwerp en weigert voor anker te gaan bij de – ook in de kerk – dominante liberale ethiek die het 'moderne bewustzijn' het beslissende woord geeft. Anderzijds vindt hij dat de manier waarop christenen de vragen rond homoseksualiteit benaderen niet als een simpele lakmoesproef voor zuiverheid dan wel ruimdenkendheid mag fungeren. Volgens O'Donovan mag van een christen worden verwacht dat hij de Bijbel serieus neemt; hij kan niet volstaan met een direct beroep op bepaalde teksten, maar moet die teksten beluisteren tegen het klankbord van het geheel van het bijbels spreken.

O'Donovan besteedt veel aandacht aan Rom. 1:18-32, maar benadrukt dat Rom. 1 niet los van Rom. 5 kan worden gelezen. Paulus licht niet homoseksualiteit eruit, omdat dat de zonde bij uitstek is, maar maakt aan het voorbeeld van homoseksueel geslachtsverkeer duidelijk wat de kern van de zonde is, waarin wij als mensen allemaal delen.

Een gesprek dat nodig op gang moet komen

Oliver O'Donovan over homoseksualiteit en ethiek

– door prof. dr. Gerard C. den Hertog –

De gezaghebbende anglicaanse ethicus Oliver O'Donovan (geb. 1945) heeft in de loop der jaren met enige regelmaat over het vraagstuk van de homoseksualiteit gepubliceerd. In zijn publicaties heeft hij – zoals uit de titels van de bundels en die van zijn eigen boek valt af te leiden – steeds de situatie in de anglicaanse kerk voor ogen gehad.

In 1995 publiceerde hij samen met andere anglicaanse 'evangelical' theologen, die op verzoek van 'the Church of England Evangelical Council' een werkgroep over deze vragen hadden gevormd, het 'St Andrew's Day Statement'. De officiële titel van deze verklaring, waarin de hand van O'Donovan duidelijk te herkennen valt, luidt: 'An examination of the Theological Principles affecting the Homosexuality Debate'.¹

In de afgelopen decennia zijn de ontwikkelingen in de anglicaanse kerk snel gegaan. De afwijzing van een relatie tussen mensen van hetzelfde geslacht heeft plaats gemaakt voor een volledige acceptatie, zij het niet bij iedereen. O'Donovan ziet duidelijk met lede ogen aan dat zijn kerkgemeenschap op het punt van scheuren staat, terwijl naar zijn overtuiging het gesprek over de eigenlijke vragen nog op gang moet komen. Tussen juni 2006 en januari 2007 publiceerde O'Donovan met het oog op dit zo nodige gesprek een zevental artikelen, die in 2008 gebundeld in druk verschenen onder de titel: *Church in Crisis. The Gay Controversy and the Anglican Communion*.² Een jaar later kwam het boek in Engeland uit, onder een andere titel: *A Conversation Waiting to Begin. The Churches and the Gay Controversy*, maar overigens – zelfs tot in de bladspiegel – ongewijzigd. De beide titels waaronder dit boek verscheen spreken voor zichzelf, zeker als men ze samenneemt. De kerk verkeert in een diepe crisis over de vragen rond homoseksualiteit, terwijl het gesprek erover nog niet eens goed begonnen is. Hoewel het boek bescheiden van omvang is, komen er fundamentele zaken aan de orde en wordt er een visie in ontwikkeld, die naar mijn gedachte waard is in de discussie gehoord en verwerkt te worden.

O'Donovan laat er geen twijfel over bestaan dat wat hem betreft de manier waarop christenen de vragen rond homoseksualiteit benaderen niet als een simpele lakmoesproef voor zuiverheid dan wel ruimdenkendheid kan en mag fungeren. Er is veel meer aan de hand, waarover we in kerk en theologie eerst grondig dienen door te spreken. Het gaat niet om een geïsoleerd vraagstuk, dat slechts een onderdeel van de ethiek zou betreffen. De wijze waarop de vragen rond homoseksualiteit zich vandaag aan ons voordoen raakt naar zijn overtuiging aan de grondslagen van onze ethiekbeoefening en zelfs aan de inhoud van het christelijk geloof.

O'Donovan stelt dat de huidige 'gay consciousness' een nieuw en ongekend verschijnsel vormt. Ze krijgt vooral gestalte in de 'gay movement', met diverse manifestaties als 'gay-prides', campagnes en lobbies. De wereldwijde homobeweging verstaat zichzelf echter niet als slechts een soort pressiegroep of belangenorganisatie die opkomt voor de eigen rechten en belangen. O'Donovan wijst er met nadruk op dat velen binnen deze beweging zelf niet homoseksueel zijn, maar zich ervoor inzetten, omdat in hun ogen hier het front ligt waar de strijd om vrijheid *in sexualibus* – en om bevrijding in bredere zin – gestreden moet worden.⁴ In de afgelopen decennia heeft zich al met al een ontwikkeling voltrokken die heeft geleid tot een nieuwe sociale realiteit en ook een nieuwe culturele situatie. In de woorden van O'Donovan:

'And we must bear in mind the fact – here, surely, the word "fact" is in place – that the homosexual phenomenon is changing before our eyes. Whatever the truth about homosexuality was, we must now reckon also with a cultural movement that has acquired its own social reality.'⁵

Het gaat hierin voor O'Donovan om meer dan een statistische of andersoortige waarneming, die we zouden kunnen overlaten aan sociologen en historici. Er kan naar zijn overtuiging geen sprake van zijn dat we als christelijke theologen een verschijnsel als de moderne 'gay consciousness' stilzwijgend waarnemen en vervolgens overgaan tot de orde van de dag. In de ogen van O'Donovan vormt het een levensgrote

Dit document is gedownload van <http://www.homoindekerk.nl>

uitdaging voor het ethisch denken. Wat meldt zich in deze beweging en welke uitdaging is er voor de kerk in gelegen?

'The issue of homosexuality touches each one of us as a human being. We might say that it is an emotional possibility in each of us that is addressed by God's word. Each of us has, or ought to have, an emotional openness to members of our own sex, and that emotional openness can in each of us take on a disordered and threatening aspect.'⁶

In deze paar zinnen staat het nodige, dat het noteren waard is. Allereerst dat niemand kan denken dat de kwestie van een homoseksuele geaardheid aan hem of haar geheel vreemd is. In aanleg is die er in ieder mens. Echter – en dat is het tweede – deze 'openheid' kan verwarrende en zelfs bedreigende kanten krijgen. Wat zijn dit voor gevoelens en waar brengen ze mij? Voor O'Donovan is de stelling dat ieder mens een 'openheid' voor leden van het eigen geslacht in zich heeft geen constatering zonder meer. We worden in deze vragen niet aan onze eigen gevoelens en gedachten overgelaten, maar God spreekt ons ook hierin met zijn Woord aan.

Markeringspunten

Twee heldere markeringspunten brengt O'Donovan in zijn publicaties over het thema homoseksualiteit aan. De eerste is, dat van een christen mag worden verwacht dat hij de Bijbel serieus neemt. Daarbij kan men niet volstaan met een direct beroep op bepaalde teksten. Eerbied voor de Schrift vereist dat men het geheel van het bijbels spreken in ogenschouw neemt en de diverse teksten tegen dat klankbord beluistert. Van sommige bijbelgedeelten die in de geschiedenis een rol hebben gespeeld in het zicht op homoseksualiteit, zoals bijvoorbeeld Genesis 19, dient erkend te worden, dat ze er minder over zeggen dan men wel heeft gedacht. Dat het woord 'sodomie' als aanduiding voor homoseksualiteit heeft gefungeerd – al dan niet met een negatieve ondertoon – zegt in elk geval meer over de gedachten en gevoelens van hen die deze benaming gebruik(t)en dan over de bijbeltekst zelf. Er is – zeker als we dit Bijbelgedeelte vergelijken met Richteren 19 – veel voor te zeggen dat de wens van de mannen van Sodom vooral pervertering van seksualiteit als middel om de liefde tussen man en vrouw te beleven laat zien. Van beleving van liefde tussen twee mensen is het hier bij hen verworden tot een instrument van haat, in de vorm van een poging tot groepsverkrachting.⁷ Verder zijn er in de Bijbel verschillende plaatsen, waar homoseksueel geslachtsverkeer wordt afgewezen, zonder dat tot uitdrukking komt wat precies het zondige en verkeerde daaraan is.

Er is in de Bijbel evenwel in elk geval één tekst, die het verschijnsel homoseksualiteit theologisch-inhoudelijk thematiseert, namelijk Romeinen 1,18-32, door O'Donovan bestempeld als de 'key passage'⁸ of de 'locus classicus'⁹ in de discussie. Paulus legt hier een verband tussen homoseksueel geslachtsverkeer en afgoderij, waaraan we volgens O'Donovan in kerk en theologie niet voorbij mogen gaan. Toch gebeurt dat in de huidige discussie maar al te vaak, onder het motto: 'Dit gaat niet over homoseksualiteit, zoals die zich vandaag manifesteert'. Paulus zou geen weet hebben gehad van homoseksuele aanleg en dus ook geen plaats hebben gehad voor een op liefde gebaseerde homoseksuele relatie. Th.A. Boer beschrijft hoe hij ooit op een dergelijke bewering reageerde met de vraag: Stel dat Paulus wel degelijk wist wat homoseksualiteit was, misschien zelfs van binnen uit, zouden we zijn afwijzing van homoseksualiteit dan wel accepteren? Het antwoord was 'een eerlijk en veelzeggend "nee"'.¹⁰ Dat 'nee' liet zien dat de beslissing inzake de houding ten opzichte van homoseksualiteit ergens anders valt.

Daarmee zijn we bij een tweede markeringspunt dat bij O'Donovan als een soort piketpaaltje fungeert: hij weigert voor anker te gaan bij de – ook in de kerk – dominante liberale ethiek die het 'moderne bewustzijn' het beslissende woord geeft. O'Donovan is hier scherp: in zijn recente boek spreekt de titel van het eerste hoofdstuk voor zichzelf: 'The Failure of the Liberal Paradigm'¹¹. Dit liberale of vrijzinnige paradigma houdt voor wat de theologie betreft in dat men zich in zo verre aansluit bij de benadering van Kant, dat alle spreken over God eerst door de ethiek heen moet – met als gevolg dat de ethiek de spelregels voor de dogmatiek bepaalt. Dogmatische uitspraken moeten ethisch gezien 'deugen' en ze moeten ook hun relevantie voor de praktijk hebben. Men neemt echter – is het verwijt van O'Donovan – niet de 'hele Kant' over. In het huidige liberale klimaat is de vraag wat een moreel goed leven mag heten, die in de *Kritik der praktischen Vernunft* wordt gethematiseerd, goeddeels afwezig.¹² Niet alleen Kant leest men trouwens zo selectief en beperkt tot wat men meent te kunnen gebruiken, er is sprake van een haast stelselmatig

Dit document is gedownload van <http://www.homoindekerk.nl>

voorbijgaan aan wat er in de achter ons liggende eeuwen over ethiek is gedacht en geschreven. Het heeft er ook veel van dat Bijbel, christelijk-theologische traditie en wijsheid van eeuwen ineens geen enkele zeggingskracht meer (mogen) hebben. Dat maakt het huidige verschijnsel van de 'gay movement' zo anders dan voorheen: het gaat daarin maar zeer ten dele om ethische reflectie en mogelijke herziening van standpunten, en veel meer om emancipatie en actie, waarbij aan de vraag naar het goed ethisch recht ervan wordt voorbijgegaan.

'The gay consciousness is loosely knit theoretically; it has no orthodoxy; which is why certain *orthopraxis* of aggressive protest and loyal mutual defense is important to its sense of identity.'¹³

In de huidige situatie dient de kerk volgens O'Donovan te waken voor twee fouten. De eerste is, af te zien van verdere ethische reflectie en zich enthousiast aan te sluiten dan wel *contre coeur* neer te leggen bij de *main stream* in de westerse cultuur. De andere is, de hakken in het zand te zetten en het huidige denkklimaat op dit punt te veroordelen en zich actief ertegen teweer te stellen. Het is echter geen reële optie te volstaan met een afwijzend standpunt: alleen al de vraag, hoe we geloofwaardig afstand kunnen nemen van geweld jegens homo's is immers ter zake en urgent. Er is een andere weg ons geboden, die ook in het belang van mensen met een homoseksuele geaardheid is:

'As far as I can tell, it is deeply in the interest of gay Christians, men and women, that their experience – by which is meant not merely *sexual* experience, not merely *emotional* experience, and not merely the *narrative* of experience, but the whole storehouse of what they have felt and thought about their lives, should become a matter of wider reflection, reflected on by those who are called to live this experience, by those who are called to accompany them in their living, by all who share their understanding of living as something they owe an account for God.'¹⁴

Die weg is niet een kwestie van een paar aanwijzingen. Het gaat om het geheel van hoe iemand met een homoseksuele geaardheid zichzelf verstaat. Dat kan en mag niet gereduceerd worden tot de sfeer van de seksualiteit. Het gaat om het complete 'plaatje' van hoe een mens in het leven staat en op dat 'verhaal' dienen diegenen die deze geaardheid niet van binnen uit kennen in te gaan – om de vraag centraal te stellen, wat dit betekent voor hun leven met God. Voor we nader gaan bezien, hoe O'Donovan hier te werk gaat, kijken we eerst naar zijn ethische denken in het algemeen.

Schepping en verlossing

In O'Donovans eerste fundamentele ethische studie, *Resurrection and Moral Order*, is de relatie tussen schepping en verlossing een centraal thema.¹⁵ In de opstanding van Jezus Christus heeft God zijn 'ja' met betrekking tot de schepping uitgesproken. In het Oude Testament komen we telkens de angstige vraag tegen, of Gods scheppingsbedoeling door toedoen van ons mensen niet zozeer kan zijn beschadigd, dat Hij zijn handen van deze wereld aftrekt en die overgeeft aan de chaos. In de opstanding van Christus spreekt God uit, dat Hij het werk van zijn handen *niet* loslaat. Dat houdt volgens O'Donovan óók in, dat in de opstanding van Christus de 'moral order' van deze wereld bevestigd wordt.

O'Donovan grenst zich zodoende af tegen een denken in termen van 'scheppingsordeningen', zoals met name de negentiende en de twintigste eeuw daar de nodige problematische voorbeelden van hebben laten zien. 'Schepping' kwam dan op zichzelf te staan, als een orde die mensen konden en zelfs moesten 'handhaven'. In een dergelijke benadering vergeet men van welk gewicht de zonde is. Het volk of het ras als scheppingsordening proclameren leidt er vrijwel onvermijdelijk toe, dat we bepaalde politieke structuren met Gods wil vereenzelvigen en daarmee onszelf een vrijbrief geven om deze 'scheppingsstructuur' met alle middelen te handhaven. Het evangelie van Jezus Christus speelt in een dergelijke benadering eigenlijk geen rol.

Als O'Donovan stelt dat we eerst in de opstanding van Jezus Christus zekerheid krijgen dat God zijn scheppingsbedoeling handhaaft, maakt dat het onmogelijk om aan 'scheppingsstructuren' een zelfstandige betekenis toe te kennen. Wie ze hanteert buiten Jezus Christus om, sluit zijn ogen voor de weg die God gaat in schepping en verlossing. Er is geen toegang tot de structuur van Gods schepping buiten de opstanding van Jezus Christus om. Tegelijk houdt O'Donovan eraan vast dat we in de opstanding van Christus wel

degelijk te maken hebben met de bedoeling van God als Schepper. Door de opstanding van Christus krijgen we zicht op hoe we hebben om te gaan met de 'moral order' van deze werkelijkheid. God heeft de geschapen werkelijkheid structuur gegeven. Hij heeft er patronen in aangebracht, die we slechts tot onze schade kunnen veronachtzamen of zelfs negeren.

Deze visie brengt echter niet met zich mee, dat O'Donovan opkomt voor een gebodsethiek, waarin bijvoorbeeld de decaloog – of het geheel van de oudtestamentische wetgeving – ons zou voorschrijven hoe te leven. Christus staat ertussen. Hij legt beslag op ons leven en neemt het mee, op de weg van schepping naar verlossing. Hij plaatst mensen in de christelijke vrijheid, die niet verward mag worden met de vrijheid van een autonoom denken en leven. In de christelijke vrijheid gaat het erom dat ik in de vrijheid van het geloof mij aan Christus gewonnen geef en zo bevrijd word om zelf van binnen uit ja te kunnen zeggen en mijn plaats in deze wereld in te nemen, tot eer van God en tot heil van de naaste.

In dit kader moet ook de vraag van de hermeneutiek ook aan de orde komen. O'Donovan keert zich met nadruk tegen de tendens om hermeneutische bezinning in een zekere mate van vrijblijvendheid te laten plaatsvinden. Een beroep op hermeneutiek mag er niet toe leiden dat we voorrang geven aan het heersende levensgevoel en ons de teksten in al hun tegendraadsheid van het lijf houden.

'A discipline of biblical "hermeneutics," i.e., of interpretation, has no point unless we are resolved to be obedient.'¹⁶

Dat gezegd hebbende, moet er onmiddellijk aan toegevoegd worden, dat die 'gehoorzaamheid' geen kwestie kan zijn van een direct beroep op bepaalde Bijbelteksten, alsof we geroepen zijn tot een 'blinde' gehoorzaamheid. Dat zou echter beneden de maat van het evangelie zijn:

'our obedience *must be thoughtful obedience*. This "must" is, in the end, not so much an obligation as a simple necessity. Moral instruction is directed to what we "do", and nobody "does" without thinking.'¹⁷

Als we ons hermeneutisch bezinnen met het oog op de gehoorzaamheid aan het evangelie, moeten we niet rusten, voordat we weten wat we doen en waarom we het doen. Hoe zullen we anders ook in deze wereld getuigenis kunnen afleggen van ons geloof in Jezus Christus?

Autoriteit

Een cruciale vraag in de ethiek is die naar autoriteit of gezag. Daarbij denkt een christen uiteraard aan het gezag van de Schrift, maar O'Donovan meent dat daarmee niet alles is gezegd: ook de werkelijkheid zoals die zich aan ons voordoet heeft een zeker gezag. Dat heeft ze niet krachtens zichzelf of omdat we nu een keer rekening hebben te houden met de 'feiten'. Nee, als deze werkelijkheid krachtens haar geschapen zijn door God en haar bestemd zijn voor de verheerlijking een 'moral order' heeft, dienen we daarnaar te luisteren. Dat houdt evenwel geenszins in, dat we 'realisten' worden, die zich bij de status quo neerleggen. Het gaat veeleer om een aandachtig aftasten van wat de werkelijkheid aan uitdagingen en mogelijkheden in zich bergt.

'Reality is authoritative and action-evoking, and nothing else is. In his acts God has determined the reality that now conditions us; in his commands he has explained what this reality requires of us.'¹⁸

Dat de werkelijkheid ons voor vragen stelt, is zeker ook aan de orde in de huidige uitingen van 'gay consciousness'. O'Donovan bedoelt daarmee niet stilzwijgend afscheid te nemen van een christelijk-ethische oriëntatie op het geheel van Gods geboden. Hij keert zich alleen tegen een ongerefleeteerd beroep op Gods geboden, waarin aan de vragen, moeiten en uitdagingen wordt voorbij gegaan, als niet ter zake. Gods geboden zijn ingebed in de weg die Hij gaat in schepping en verlossing; op die weg heeft de situatie van vandaag ook een eigen stem. De werkelijkheid die ons bepaalt is volgens O'Donovan dus gestructureerd door Gods handelen in schepping en verlossing; en Hij geeft ons zijn geboden om duidelijk te maken wat die werkelijkheid van ons verlangt.

'That is why in using the prescriptive texts of Scripture for our own deliberations we

are expected to be intelligent. Command ethics have a bad name, but it comes from the misuse rather than the proper use of the biblical commands. Commands are to be understood. They witness to a train of thought which takes us back to reality itself. (...) The application of biblical commands to our own decisions must be thought about; so must their relationship to each other, for the variety of different commands reflects what divine intelligence conceives as a unity, a single integrated purpose for human life in the world. To understand commands together, and not separately, is to understand what Scripture refers to when it speaks of God's "law".¹⁹

De bijbelse geboden komen dus tot ons in het kader van een gedachtegang die ons terugbrengt bij de werkelijkheid zelf. We zijn daarom geroepen onze ethische beslissingen bewust en weldoordacht te nemen, ook omdat de verscheidenheid die de Bijbel in ethisch opzicht laat zien verstaan wil worden vanuit de eenheid van Gods werken en spreken.

Romeinen 1 en 5

We zagen al dat O'Donovan aan Romeinen 1,18-32 veel gewicht toekent, waar het gaat om bijbels-ethische bezinning op homoseksualiteit. In een artikel hierover stelt hij dat Paulus als vanzelfsprekend de volgende vooronderstellingen hanteert:

'There are the two rather obvious points to be made here, for a start. First, that the bodily organs of one sex are ordered for union with the organs of the other; second, that the act of sexual intercourse itself is ordered to the possibility of procreation.'²⁰

Het kan lijken, dat daarmee het pleit beslecht is en homoseksualiteit kan worden bestempeld tot afwijking van wat evident is – al dan niet aangemerkt als 'scheppingsordening' – en dus zonder meer af te wijzen. Een heteroseksueel geaard mens zou hetgeen de apostel hier schrijft voor kennisgeving kunnen aannemen en vaststellen, dat dit Bijbelgedeelte voor hem of haar geen boodschap bevat. Dat is naar de gedachte van O'Donovan echter een misvatting. In een toelichting op het 'St Andrew's Day Statement' merkt hij op dat met name deze pericoop de opstellers ervan tot de volgende observaties heeft geleid:

'In the first place, the human condition that gives rise to homosexual behaviour is seen by the New Testament authors as a *failure to understand* God and his world. This, not arbitrary and wilful disobedience, is at the heart of the N.T doctrine of human sinfulness. In the second place, it follows that homosexual behaviour is "located within" the broader context of idolatry, and is not simply a matter of "wilfully perverse acts".'²¹

Het voor de vragen inzake homoseksualiteit zo centrale en cruciale Bijbelgedeelte Romeinen 1 heeft dus als spits dat er sprake is van een onvermogen om God en zijn wereld te begrijpen (er staat inderdaad 'world' en niet 'word'!). Het gaat niet om een bewuste of willekeurige ongehoorzaamheid aan Gods gebod, maar om een miskenning van waar ons leven op is aangelegd. De afwijzing van homoseksueel geslachtsverkeer in de Schrift is dus niet een kwestie van een gebod, waarvan betekenis en geldigheid mogelijk tot een bepaalde context en tijd beperkt zou kunnen zijn, maar om de morele orde van Gods wereld als zodanig. Precies in het bredere kader van de overtreding van het verbod op afgodendienst heeft het bijbels spreken over homoseksueel geslachtsverkeer zijn plaats.

Romeinen 1 kan daarom ook niet los van Romeinen 5 gelezen worden. Paulus licht niet homoseksualiteit eruit, omdat dat de zonde bij uitstek is, met als spits dat we die moeten en kunnen vermijden. Nee, hij maakt in Romeinen 1 aan het voorbeeld van homoseksueel geslachtsverkeer duidelijk wat de kern van de zonde is, waarin wij als mensen *allen* delen. Die zonde bestaat in de eerste plaats in de weigering om God de plaats te geven die Hem toekomt; we vereren het geschapene in plaats van Hem. Dat leidt er – ten tweede – toe dat de mens in zijn emotionele bestaan overhoop ligt. Hij of zij weet niet meer wat goede gevoelens en impulsen zijn. We zijn zodoende van onszelf vervreemd geraakt. Het gevolg daarvan – dat ten derde – is weer, dat er sprake is van een heel palet aan gruwelijke uitingen van haat en nijd, die Paulus in de verzen 29 tot 32 opsomt, beginnend met 'vervuld van allerlei onrechtvaardigheid' en uitlopend op 'zonder

hart of barmhartigheid'.

O'Donovan trekt uit het geheel van Paulus' betoog op grond van het voorgaande de conclusie:

'Homosexuality is part of the cultural tragedy which is implied by humanity's rejection of God.'²²

Het gaat gezien deze achtergrond niet aan, hiervoor mensen met een homoseksuele geaardheid de prijs te laten betalen. In Romeinen 1 en 5 stelt de apostel immers de 'erfzonde' aan de orde, die ons allen aangaat.

'If the distinctiveness of gay experience reflects original sin in some way, it is because it also reflects the fractured quality of society and the loveless disorder, a disorder for which we all share common responsibility and all pay the common price, the fruit of our uneven social formation. (...)

If the first good news for the gay Christian, then, is that the "great question", the question of the self with all its pain and its hope, can be opened illuminatingly in the light of the righteousness of Jesus Christ, there is also a second good news.

There is a neighbor with whom to explore the meaning of the contemporary homosexual situation, a neighbor who also needs, for the sake of his or her own integrity, to reach answers to questions which the gay Christian is especially placed to help search out.'²³

De link van homoseksualiteit met erfzonde snijdt een benadering van homoseksualiteit als een probleem van een bepaalde groep mensen – en niet van de mensheid als geheel – de pas af. De vragen rond homoseksualiteit dienen vanuit de boodschap van de Heilige Schrift als geheel benaderd te worden. De grote lijn van de Bijbel is de boodschap van schepping en verlossing.

Identiteit en roeping

In de huidige discussie rond homoseksualiteit speelt de vraag van de menselijke identiteit een belangrijke rol. Als iemand bij zichzelf een homoseksuele identiteit ervaart is het welhaast een gebod die identiteit zonder meer te aanvaarden en daaruit te leven. O'Donovan pleit er niet voor de aanleg die de mens in zichzelf ontdekt te ontkennen, maar hij heeft principiële en zwaarwegende bezwaren tegen de stelregel dat de identiteit het eind van alle tegenspraak is. Men maakt die identiteit dan tot een zelfstandig gegeven, dat men uit de samenhang van het bijbels 'verhaal' van Gods weg met mens en wereld uitlicht. O'Donovan acht het theologisch onjuist om de menselijke identiteit buiten de samenhang van Gods in de opstanding van Jezus Christus bevestigde 'moral order' om te benaderen. De identiteit van een christen is en wordt immers beslissend bepaald door de uit de doden opgestane Jezus Christus en het nieuwe zijn dat in Hem is geopenbaard. Andere aspecten van menselijke identiteit, zoals volk, klasse, familie of welke dan ook, zijn ten opzichte daarvan relatief en secundair.²⁴

Dit houdt echter niet in, dat deze bouwstenen van iemands identiteit er niet (meer) toe doen. Dat is ook niet de strekking van Paulus' spreken in Galaten 3,28.²⁵ Op Pinksteren horen de mensen in Jeruzalem het evangelie niet in de *lingua franca* van die tijd – het Grieks – of een soort Esperanto, maar in de *eigen* taal (Hand. 2,8.11). De spraakverwarring van Genesis 11 kunnen wij mensen niet meer ongedaan maken. De Heilige Geest perst mensen niet in een mal, maar laat hun eigenheid en diversiteit in Christus opbloeien en tot hun bestemming komen. De vraag in kwestie is daarom, of we ons in onze identiteit verschansen en afzetten, dan wel die identiteit inbrengen in het grote 'verhaal' van onze afkomst en bestemming in Christus. In dat laatste geval wordt die identiteit een roeping.²⁶

We hoorden O'Donovan zeggen dat homoseksualiteit een 'emotional possibility' in ons is, die is 'addressed by God's word'²⁷. Niemand van ons is er dus wezenlijk vreemd aan. Het is ook niet iets, dat mensen zouden moeten ontkennen. Als nu homoseksuele aanleg is 'addressed by God's word', is het een eigen mogelijkheid om gestalte te geven aan de roep tot navolging die van Christus uitgaat. O'Donovan meent dat het homohuwelijk daarvoor niet de geëigende weg is. Men miskent dan niet alleen het problematische ervan in het licht van Romeinen 1, maar men gaat ook voorbij aan de eigen mogelijkheden die een homoseksuele geaardheid in zich bergt. De echte uitdaging ziet O'Donovan in de herontdekking van vriendschap, waarin de roeping van Christuswege gestalte krijgt.

Dit document is gedownload van <http://www.homoindekerk.nl>

'I welcome the alternative model, in that it seems to take seriously, and, indeed, even makes a virtue of, an often-observed feature of male homosexual relationships, their episodic character, and so brings a rather wider range of homosexual experience into the discussion.'²⁸

In dit 'alternatieve model' van de vriendschap tussen twee mensen van hetzelfde geslacht wordt het probleem niet verdoezeld. Er zijn mensen met homoseksuele geaardheid – onder wie christenen als Elizabeth Stuart en Michael Vasey – die betogen dat "affective friendship" is what the homosexual is fitted for'²⁹.

'To be a fellowship of Agape, the Church must at the same time be a fellowship of Eros. The homosexual, with a special gift for affective friendship, serves to cultivate Eros in the Church, to renew its sensitivity and its instinctive responsiveness to beauty, and so to attest the beauty of God.'³⁰

De uitdaging van onze tijd is de bevrijding van de seksualiteit uit de verwording ervan in de seks-industrie, product als die is van de huidige trend om de vraag wat goed leven mag heten vrijwel volledig te privatiseren. Er is een onheilspellende verwaarlozing van het innerlijk gaande. Het gaat om de herontdekking van de seksualiteit als gave van God, zonder er 'slaaf' van te worden. De erotiek vraagt om een soort renaissance, als terugkeer naar wat Eros in oorsprong en aanleg is.

'The *erotic* body, in fact, stands out as the exceptional moment in the repertoire. Here the body conveys a hint of eternity that beckons and calls us from beyond it; here it reaches out the point beyond itself. (...) It is possible, of course, to use the word "erotic", as a great many of our contemporaries do, simply as a synonym for sexual desire. But that is to miss almost everything of interest that has been thought about the erotic. Eros is precisely *not* sexual impulse; it is an aspect of the spiritual life of mankind, though inevitably engendering bodily experiences to accompany it since we are psychosomatic beings whose every moment is a mediation of the spiritual through the bodily.'³¹

Dit pleidooi voor een herijking van Eros is in lijn met O'Donovans verzet tegen de huidige liberale trend in het westerse ethische denken. Eros wordt daarin geïdentificeerd met seksuele begeerte en als zodanig wordt aan haar niet alleen een eigen zeggingskracht, maar ook een eigen recht en zelfs een beslissende stem toegekend. In feite wordt zo het terrein van de seksualiteit – evenals trouwens andere levensgebieden – aan de ethische oordeelsvorming onttrokken. Als we daarentegen de bijbelse betekenis van Eros opnieuw willen laten gelden in haar oorspronkelijke betekenis, dient ze te worden gesteld in het kader van Gods handelen voor en met de mens.³²

'Getting a distance on the body is not an end in itself, and may even be a temptation. The key to achieving the *right* distance is to locate the powers of the soul precisely where every created power of human nature must stand, under the judgment of God and awaiting his transforming redemption. The language of "nature" and its concerns for the body-soul relation must be framed within a fully theological account of creation and redemption.'³³

Concreet?

Men kan de vraag stellen, welke weg O'Donovan aan christenen met een homoseksuele geaardheid concreet wijst. Blijft hij niet 'vaag' inzake de vraag of homoseksueel geslachtsverkeer een mogelijkheid voor christenen is of niet? Een punt is dat O'Donovan terughoudendheid vertoont, waar het gaat om concrete gehoorzaamheid aan Gods geboden. De Bruijne wijst erop dat O'Donovan het begrip 'gehoorzaamheid' invult als 'het zich in vrijheid voegen naar het gezag dat gegeven is met de werkelijkheid van Gods werken'.³⁴ De christelijke vrijheid dient gewaarborgd te blijven; dat weerhoudt O'Donovan van al te concrete invulling. Voor een deel zal zijn voorzichtigheid in dezen echter ook te maken hebben met de precare situatie in de anglicaanse kerk. Toch is het niet zo dat hij het achterste van zijn tong niet zou willen laten zien. In zijn

commentaar op het 'St Andrew's Day Statement' merkt hij op dat opstellers van deze verklaring, onder wie hijzelf, voor een christen slechts twee opties met betrekking tot de seksualiteit zien, namelijk huwelijk of onthouding.

'The faithful homosexual Christian, however, is in a situation which the church cannot recognise as one of "two forms or vocations" within which a "life of faithful witness in chastity and holiness can be lived." As it stands, the claim that there are two and only two such forms, though well supported, as the authors think, from Scripture, is not directly a biblical one but claims the authority of unbroken church tradition.'³⁵

O'Donovan voegt eraan toe, dat de traditie open staat voor correctie, maar dat de auteurs geen aanleiding daartoe hebben gezien en daarom concluderen:

'There is no place for the church to confer legitimacy upon alternatives.'³⁶

Als we in kerk en theologie het geheel van de overwegingen die hij aanreikt opnemen wordt ons wel degelijk een weg gewezen, die principiële verschillen van de *mainstream* in de samenleving en een mijns inziens waardevol bijbels tegengeluid vertolkt. Tegelijk stelt hij vragen die in dat deel van de kerk dat op bijbelse gronden homoseksueel geslachtsverkeer afwijst tot dusverre onderbelicht gebleven zijn en die voor een echt gesprek op basis van de Schriftgegevens van grote betekenis zijn.

Noten

1. De verklaring is naar de patroonheilige van de dag van verschijnen, 30 november, 'The St Andrew's Day Statement' genoemd (in: Michel Banner et al, 'An examination of the Theological Principles affecting the Homosexuality Debate. *The St Andrew's Day Statement*', in: Chris Sugden & Vinay Samuel (ed.), *From Anglican Life and Witness. A Reader for the Lambeth Conference of Anglican Bishops 1998*, Londen 1997, 29-33). De verklaring is ook op internet te vinden: http://www.anglicancommunion.org/listening/book_resources/docs/St%20Andrew's%20Day%20Statement.pdf.
2. Eugene (Oregon) USA 2008.
3. Norwich 2009.
4. 'To be "gay" one must have a prevailing interest in homosexuality, an identification with homosexual people, and an assertive programme which may often present itself as a series of demands for accommodation though in some forms of assertiveness, especially those of an artistic order, demand is much less significant than display. Within this description many theoretical and practical differences are accommodated. The gay consciousness is loosely knit theoretically; it has no orthodoxy; which is why certain *orthopraxis* of aggressive protest and loyal mutual defence is important to its sense of identity. But it is equally clear that not all who think of themselves as homosexual, especially within the Church, want any part of the gay movement.' (Oliver O'Donovan, 'Homosexuality in the Church: Can there be a fruitful theological debate?', in: Timothy Bradshaw [ed.], *The Way Forward? Christian Voices on Homosexuality and the Church*, Grand Rapids Michigan / Cambridge UK 1997 / 20032, 26 [cursivering O'Donovan]; vgl. ook R.B. Hays, *The Moral Vision of the New Testament. A Contemporary Introduction to New Testament Ethics*, San Francisco 1996, 380 en R.A.J. Gagnon, *The Bible and Homosexual Practice. Texts and Hermeneutics*, Nashville 2001, 35).
5. Oliver O'Donovan, 'Homosexuality in the Church', 25. In zijn meest recente publicatie over homoseksualiteit drukt O'Donovan zich nog sterker uit: 'The world has never seen a phenomenon like the contemporary gay consciousness.' (Oliver O'Donovan, *A Conversation Waiting to Begin*, 114; vgl. ook Stanley J. Grenz, *Welcoming but Not Affirming. An Evangelical Response to Homosexuality*, Louisville 1998, 2-6)
6. Oliver O'Donovan, 'Discussing Homosexuality with St. Paul: A Theological and Pastoral Approach', in: Denyse O'Leary (ed.), *A Crisis of Understanding. Homosexuality and the Canadian Church*, Burlington Ontario 1988, 53.
7. Calvijns uitleg en toepassing van dit bijbelgedeelte is blijk van zorgvuldig luisteren naar de tekst en (daarom) het overwegen waard. Vgl. A. Baars, *Calvijn: vluchteling en vreemdeling*, Willem de Zwijgerstichting 09/2, Enschede 2009, 18-21.
8. Oliver O'Donovan, 'Discussing Homosexuality with St. Paul', 52. Vgl. Oliver O'Donovan, 'Homosexuality in the Church', 28.
9. Oliver O'Donovan, 'Reading the St Andrew's Day Statement', in: Chris Sugden & Vinay Samuel (ed.), *From Anglican Life and Witness. A Reader for the Lambeth Conference of Anglican Bishops 1998*, Londen 1997, 45.
10. Th.A. Boer, 'Homoseksuele relaties en de bijbel', *Kerk & Theologie* 58 (2007) 141.
11. Oliver O'Donovan, *A Conversation Waiting to Begin*, 1-17. Vgl. ook zijn 'What Can Ethics Know about God?', in: Alan J. Torrance & Michael Banner (ed.), *The Doctrine of God and Theological Ethics*, London / New York

Dit document is gedownload van <http://www.homoindekerk.nl>

2006, 33-46.

12. Vgl. Oliver O'Donovan, *A Conversation Waiting to Begin*, 10v.

13. Oliver O'Donovan, 'Homosexuality in the Church', 26 (cursivering O'Donovan).

14. Oliver O'Donovan, *A Conversation Waiting to Begin*, 16 (cursivering O'Donovan).

15. Oliver O'Donovan, *Resurrection and Moral Order. An outline for evangelical ethics*, Leicester 1986 / 1994.

16. Oliver O'Donovan, *A Conversation Waiting to Begin*, 69. Het hoofdstuk met de titel 'Hermeneutic distance', waaruit dit citaat genomen is, is een korte versie van zijn 'The Moral Authority of Scripture', in: M. Bockmuehl & A.J. Torrance (ed.), *Scripture's Doctrine and Theology's Bible. How the New Testament shapes Christian Dogmatics*, Grand Rapids 2008, 166-175 (hier 168v).

17. Oliver O'Donovan, *A Conversation Waiting to Begin*, 77 (cursivering O'Donovan). Vgl. idem, 'The Moral Authority of Scripture', 175.

18. Oliver O'Donovan, 'Evangelicalism and the Foundation of Ethics', in: R.T. France & A.E. McGrath (ed.), *Evangelical Anglicans. Their Role and Influence in the Church Today*, Londen 1993, 101.

19. Oliver O'Donovan, 'Evangelicalism and the Foundation of Ethics', 101.

20. Oliver O'Donovan, 'Discussing Homosexuality with St. Paul', 58.

21. Oliver O'Donovan, 'Reading the St Andrew's Day Statement', 46 (cursivering O'Donovan).

22. Oliver O'Donovan, 'Discussing Homosexuality with St. Paul', 54.

23. Oliver O'Donovan, *A Conversation Waiting to Begin*, 114v.

24. Vgl. Oliver O'Donovan, 'Homosexuality in the Church', 29v.

25. Vgl. ook mijn, 'De ene onderdanigheid is de andere niet. Hermeneutische vragen en overwegingen rond de man-vrouw-verhouding in bijbels licht', in: J.M. Aarnoudse, J. Manni & W.C. Moerdijk (red.), *Vrouwen op een zij-spoor? Emancipatie van de vrouw en het verstaan van de Schrift in gereformeerd perspectief*, Amsterdam 1998, 248vv.

26. In het recente boek van Ruard Ganzevoort, Erik Olsman en Mark van der Laan, *Adam en Evert. De spanning tussen kerk en homoseksualiteit* (Kampen 2010, 103vv) speelt de roeping ook een rol, maar met een duidelijk verschil in vergelijking met de benadering van O'Donovan. Hun uitgangspunt is dat navolging van Christus inhoudt dat je in het zoeken naar je roeping trouw bent aan je diepste gevoel. Zelfverloochening mag niet het verloochenen van je eigen wezen zijn. Dat impliceert dat het beantwoorden aan je roeping in het verlengde van je natuurlijke gevoelens ligt. Maar is het in de roep van Christus niet andersom, voor iedereen, hetero- of homoseksueel of hoe dan ook: dat zijn roeping datgene wat ons van binnen uit bepaalt te boven gaat en ons vraagt onze natuurlijke gevoelens in het licht van de navolging te plaatsen?

27. Oliver O'Donovan, 'Discussing Homosexuality with St. Paul', 53.

28. Oliver O'Donovan, 'Homosexuality in the Church', 34.

29. Oliver O'Donovan, 'Homosexuality in the Church', 33v.

30. Oliver O'Donovan, 'Homosexuality in the Church', 35.

31. Oliver O'Donovan, *A Conversation Waiting to Begin*, 93 (cursivering O'Donovan).

32. O'Donovans denken vertoont hier treffende overeenkomsten met dat van H.W. de Knijff, *Venus aan de leiband. Europa's erotische cultuur en christelijke sexuele ethiek*, Kampen 1987.

33. Oliver O'Donovan, *A Conversation Waiting to Begin*, 94v (cursivering O'Donovan).

34. A.L.Th. de Bruijne, *Affect en effect. De betekenis van de Bijbelse spiritualiteit voor de christelijke ethiek*, Kampen 2010, 40 (noot 26).

35. Oliver O'Donovan, 'Reading the St Andrew's Day Statement', 46v.

36. Michel Banner et al, 'An examination of the Theological Principles affecting the Homosexuality Debate'. *The St Andrew's Day Statement*, 32.

Zwolsse zaken (12) Indrukken van een synodelid

W. Tiekstra

Onze preses, ds. A. de Snoo, zet bij de opening meteen goed in. Het worden interessante vergaderdagen. Bij de onderwerpen die aan de orde komen zijn we allemaal diep betrokken. En wij niet alleen. Ook de kerken die ons gezonden hebben. et gaat om het volgende: een reactie geven op de ontvangen brief van de Gereformeerde Kerken (hersteld), besluiten over het rapport van de deputaten Man/Vrouw in de Kerk, nog enkele besluiten met betrekking tot Eredienst en Kerkmuziek. Die over kerkmuziek betreffen nog enkele in eerste lezing vrij te geven liederen. Daarnaast voorstellen over hoe om te gaan met Opwekkingsliederen en Psalmen voor Nu. Een door de preses niet genoemd onderwerp blijkt later ook nog heel wat voeten in de aarde te hebben. De uitnodiging om mee te werken aan een website over homoseksualiteit.

De preses wekt ons op samen te luisteren naar het Woord van God. Er is winst te boeken als je beseft dat ook anderen daarnaar willen luisteren. Hij eindigt met de oproep: Weet je klein voor God, gegrepen door zijn liefde, dan zijn we een eind op de goede weg. In dat licht gaan we aan de slag.

Teleurstelling

De Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005 deed een dringend appel op de broeders en zusters in de Gereformeerde Kerken (hersteld) om in gesprek te gaan. Dit met het doel te werken aan heling van de breuk die in 2003 tot stand kwam. Wij worden immers van Godswege geroepen om te werken aan herstel van de kerkelijke eenheid. De Generale Synode van de Gereformeerde Kerken (hersteld) van Mariëenberg 2006 reageerde afwijzend op dat appel.

In haar brief lezen we: 'We stemmen er graag mee in dat kerkelijke eenheid een gebod van de Heer is. Dit kan echter alleen plaatshebben in gehoorzaamheid aan Gods Woord en in gebondenheid aan de belijdenis van de kerk. En juist daarom moeten wij helaas vaststellen dat we er niet mee kunnen instemmen om u - zoals wel uw wens is - in uw "gereformeerde intenties" te aanvaarden.' Waarom dat zo is wordt vervolgens breedvoerig uiteengezet. Tegen het eind van de lange brief schrijft die synode: 'Van uw aanbod (tot gesprek) zouden we graag gebruik maken, als gebleken was, dat men in de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) weer de noodzaak zag van terugkeer naar Schrift, belijdenis en K.O. Dan zou het ons een grote vreugde zijn om zo spoedig mogelijk te komen tot een gesprek gericht op hereniging. Wat zou dat mooi zijn. Wat zouden we de Heer daarvoor hartelijk danken! Helaas zien wij deze mogelijkheid op dit moment niet.' Voorgesteld wordt met verdriet en teleurstelling van deze reactie kennis te nemen en te berusten in die afwijzende houding van de Gereformeerde Kerken (hersteld). De synode blijkt met dat voorstel niet goed uit de voeten te kunnen. De oproep tot herstel van de breuk blijft naar ons en hen uitgaan. Vandaar dat we besluiten het appel tot herstel van de broederlijke eenheid te handhaven, hoewel we op dit moment moeten berusten in de afwijzing. Wel krijgen de deputaten Kerkelijke Eenheid de opdracht op dit punt de vinger aan de pols te houden.

Nadat het besluit is genomen gaat de preses ons voor in een aangrijpend gebed. Daarin belijdt hij onze onmacht om tot herstel van de scheur te komen. Hij verwoordt het verdriet dat ons dat doet. De pijn die we daarbij voelen. Ook smeekt hij God of Hij mogelijk wil maken wat ons niet lukt. Hij eindigt met: Laat wat God wil met ons gebeuren.

Dit document is gedownload van <http://www.homoindekerk.nl>

Voorzichtig

Van de Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken is een brief ontvangen, waarin zij ons uitnodigt mee te werken aan een website 'die de plaatselijke kerken helpen kan om te komen tot een bijbels verantwoorde visie op homoseksualiteit en tot een christelijke omgang met homoseksuele gemeenteleden'.

De voorbereidingscommissie stelt voor om aan dit verzoek niet te voldoen. Als een van de redenen wordt genoemd dat vanuit de kerken geen signaal is ontvangen dat er behoefte is aan zo'n internetsite. Vanuit de synode wordt gezegd, dat hiervan een verkeerd signaal naar homofiele broeders en zusters kan uitgaan. Daarom wordt een tegenvoorstel ingediend. Dat voorstel wil de brief in handen te geven van de deputaten Kerkelijke Eenheid. De behandeling van het verzoek past binnen hun instructie. Na uitvoerige bespreking wordt het tegenvoorstel gewijzigd. De brief moet naar het Steunpunt Gemeente Opbouw. Het is zinvol om beschikbare informatie over homoseksualiteit en de omgang daarmee binnen de drie kleine Gereformeerde Kerken uit te wisselen. En het steunpunt moet in staat geacht worden mogelijkheden en randvoorwaarden te onderzoeken en te besluiten tot het al dan niet deelnemen aan een dergelijke website. Dit voorstel wordt aangenomen.

Verlegenheid

In de buitenlandweek hebben we een eerste ronde van bespreking gehad over het rapport van het deputaatschap Man/Vrouw in de Kerk. Die bespreking werd enigszins rommelig, omdat zij telkens onderbroken werd om de afgevaardigden van de buitenlandse kerken in de gelegenheid te stellen hun zegje te doen en de groeten over te brengen. Daarna werden zij ook nog door één van de Nederlandse deputaten beantwoord. Al met al werd het een rommelig geheel. Toch zagen deputaten kans de gestelde vragen (aangevuld met later schriftelijk ingebrachte) netjes te beantwoorden.

Nu zetten we de bespreking voort. Het wordt een brede bespreking. Tal van aspecten worden van alle kanten gezien. Het zou wat ver voeren om u dat allemaal te vertellen. Na een eerste ronde worden er vervolgens tal van voorstellen ingediend. Die vragen daarna ook allemaal weer bespreking. De voorstellen cirkelen wat rond de volgende vragen.

Moet er een theologisch wetenschappelijke studie komen naar de vragen rond de positie en taak van de vrouw in de kerk? De Theologische Universiteit wil die wel verrichten als er een budget voor beschikbaar komt.

Is het wel de taak van de Generale Synode om een kerkbrede bezinning op gang te brengen over de voorliggende vragen? De kerken hebben al genoeg aan hun hoofd en op hun bordje.

Kan er onderzoek gedaan worden naar een eventueel openstellen van het diakenambt voor zusters in de kerk en kunnen daarvoor, bij een positief antwoord, voorstellen aan de volgende GS worden gedaan? De zaak van de vrouwelijke diaken hangt al zo lang boven de markt.

In de beantwoording door deputaten wordt duidelijk dat zij aan hun voorstellen willen vasthouden. Je moet wat doen omdat er in de kerken op dit punt van verlegenheid sprake is. Een verlegenheid die onder andere voortkomt uit het verschil tussen de kerkelijke en de maatschappelijke praktijk. In de maatschappij bekleden tal van vrouwen leidinggevende posities. Terwijl zij in de kerk zijn uitgesloten van het ambt. Deputaten achten het niet goed om overhaast besluiten te nemen (zoals een afgevaardigde uit Suid-Afrika ook waarschuwde). Daarom stellen zij voor in te zetten op drie sporen. Theologische studie, kerkelijke bezinning en onderzoek naar de praktische inzet van de zusters in de gemeente. Hij wil vooral de gesprekken in de kerk niet belasten met de idee van de vrouwelijke diaken.

Als het op stemming aankomt blijken alle tegenvoorstellen het niet te halen. De door de deputaten voorgestelde besluiten worden met ruime meerderheid aanvaard. Waarna de deputaten met applaus dank wordt gezegd voor het vele werk door hen verzet.

Onbeslist

We zetten de toetsing van voorgestelde liederen uit eigen kring (LUEK) voort. Nog twee liederen worden vrijgegeven in eerste lezing. Daaronder is een berijming van de Apostolische Geloofsbelijdenis van de hand van ds. Casper Koolsbergen. Ik ken hem nog van toen hij mij als krijgsmachtspredikant opvolgde bij de

Dit document is gedownload van <http://www.homoindekerk.nl>

Verbindingsdienst in Garderen. Hij is Nederlands Gereformeerd predikant. Zijn berijming hoort dus eigenlijk in de categorie liederen uit andere bron (LUAB) thuis. Deputaten zijn het daarmee eens. Daarna komt die categorie liederen zelf aan de orde. Van de voorgestelde tweeënzestig liederen vragen er achttien om bespreking. Daarvan worden er nog twee vrijgegeven. Eén wordt door de deputaten teruggenomen. In totaal worden er dus 46 aan de kerken in eerste lezing aangeboden.

Daarna beginnen we aan de bespreking van het voorstel van deputaten om de bundels 'Opwekking' niet te gaan beoordelen als bron voor selectie van liederen t.b.v. onze bundel, maar het zingen van deze liederen in bijzondere diensten en/of op bijzondere momenten in de liturgie over te laten aan de verantwoordelijkheid van de plaatselijke kerken. Zoals gebruikelijk bij liederen - muziek is nu eenmaal emotie - komen de tongen los. Een interessante discussie ontstaat. Sommige synodeleden zijn hier voor om tegemoet te komen aan de wens van veel jong volwassen kerkleden. Anderen zijn er op tegen. Afspraak is immers dat we alleen zingen wat door de Generale Synodes is goedgekeurd. De uitkomst van de discussie is niet te melden. Vanwege de eindtijd van de zitting wordt de besluitvorming doorgeschoven.

Intussen is er wel een besluit gevallen over het verzoek van de classis Zwolle om de "koersbepaling" met betrekking tot art. 67 van de Kerkorde van de Generale Synode Zuidhorn 2002-2003 aan te passen. Die wijziging houdt in dat 'kerken rekening houdend met de plaatselijke context andere (dan de vrijgegeven) gezangen en liederen in de eredienst mogen gebruiken, mits die beantwoorden aan de generaal-synodaal vastgestelde criteria'. Na brede discussie wordt dit verzoek afgewezen.

Ds. Wiebe Tiekstra is predikant van de Gereformeerde Kerk te Berkel en Rodenrijs